

**SUVREMENIK SEYMOUR LUBETZKY: TEORETIČAR,
PRAKTIČAR I UČITELJ KATALOGIZACIJE
(1898.-2003.)**

CONTEMPORARY SEYMOUR LUBETZKY: THEORETICIAN,
PRACTITIONER AND TEACHER OF CATALOGUING (1898-2003)

Mirna Willer

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
mwiller@nsk.hr

UDK / UDC 025.3.01-05Lubetzky,S.
025.32

Pozvani rad / Invited paper

Primljeno / Received: 5. 12. 2003.

Sažetak

Seymour Lubetzky (1898.-2003.) teoretičar je i praktičar katalogizacije čiji je rad na području teorije kataloga od povijesnog značenja ne samo za bibliotekarstvo Sjedinjenih Američkih Država već i za svjetske anale teorije katalogiziranja. Kratko su prikazani biografski podaci, dok je posebna pažnja posvećena njegovom radu na teoriji kataloga u odnosu na načela i zadatke kataloga te metodologiju njihove provedbe, kataložnim pravilima, kompleksu korporativnih odrednica i njegovoj metodologiji podučavanja.

Ključne riječi: Seymour Lubetzky, život i djelo, teorija katalogizacije

Summary

Seymour Lubetzky (1898-2003) was a theoretician and practitioner of cataloguing whose work in the field of catalogue theory was of historical importance not only for American librarianship, but also for the world annals of theory of cataloguing. The paper gives a brief biographical overview, while paying particular attention to his work in the field of theory of catalogue in relation to the principles and objectives of the catalogue and to the methodology used to achieve these objectives, as well as to the cataloguing rules, corporate headings complex and his teaching methodology.

Keywords: Seymour Lubetzky, life and work, theory of cataloguing

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), 1-18

ISSN 0507-1925

© VBH 2003.

1. Uvod¹

Seymour Lubetzky teoretičar je i praktičar katalogizacije koji je u svojim razmišljanjima i pisanjima o problemima katalogizacije ustrajno upućivao na temeljna pitanja načela izrade i organizacije kataloga. U doba promjenjivosti ideologije i tehnologije² koja karakterizira praksu i teoriju katalogizacije dvadesetog stoljeća, Lubetzkyjeve "navike u razmišljanju te sposobnost da svede probleme na njihova bitna svojstva i nepristrano svako od njih promisli"³ učinile su ga prepoznatljivim ne samo u američkom već i svjetskom bibliotekarstvu.

Rođen 1898. u Zel'vi, tadašnjoj Rusiji, kasnije Poljskoj, a danas Bjelorusiji, Lubetzky je završio matematičku gimnaziju i učiteljsku školu u Poljskoj. Godine 1927. emigrirao je s braćom u Los Angeles. Iduće se godine upisao na Kalifornijsko sveučilište u Los Angelesu (University of California Los Angeles - UCLA) gdje je diplomirao njemački jezik kao glavni predmet te sporedne predmete francuski, psihologiju, glazbu i pedagogiju. Magistrirao je njemački jezik i književnost na Kalifornijskom sveučilištu u Berkeleyu 1932. te, u nedostatku zaposlenja, upisao, a 1934. diplomirao bibliotekarstvo na Berkeleyskoj bibliotekarskoj školi (Berkeley Library School). Praktično iskustvo u katalogizaciji stekao je radeći u Odjelu za katalogizaciju UCLA-a gdje se zaposlio 1936., i gdje se od samog početka istaknuo svojim zanimanjem za pojedina kataložna pitanja te pronicljivim i duhovitim pisanjem o njima. Tu je i napisao svoj prvi članak *Križa u katalogu*⁴ koji je pročitao na Okruglom stolu velikih knjižnica koji je organizirala Sekcija za katalogizaciju Američkoga knjižničarskog društva 1939. godine.

Drugo razdoblje Lubetzkyjeve katalogizatorske karijere započelo je 1943. kada se, na preporuku svog mentora iz Berkeleya, zaposlio u Kongresnoj knjižnici. U Kongresnoj je knjižnici radio sedamnaest godina (do 1960.) na različitim poslovima - od pomoćnog pripravnika preko voditelja katalogizacije i voditelja Odjela za skupni katalog i Odjela za održavanje kataloga do savjetnika za bibliografska i kata-

¹ Ovaj se prikaz rada Seymoura Lubetzkyja osniva na bio- i bibliografskim podacima te njegovim radovima okupljenim u spomenici *Seymour Lubetzky : writings on the classical art of cataloging / compiled and edited by Elaine Svenonius, Dorothy McGarry. Englewood, Co : Libraries Unlimited, 2001.* Spomenica daje potpuni uvid u Lubetzkyjev opus koji bi inače bilo teško sagledati zbog raštrkanosti njegovih radova po različitim časopisima i zbornicima objavljenim između 1940. i 2000., ali i zbog toga što su njegovi tekstovi kataložnih pravila izrađeni za Kongresnu knjižnicu ili Američko knjižničarsko društvo ostali neobjavljeni. Tako se u knjizi nalazi pretisnuto i njegovo glavno djelo *Načela katalogiziranja* objavljeno kao interno izdanje UCLA-e.

² The vicissitudes of ideology and technology naslov je posljednjeg Lubetzkyjeva članka kojeg je pročitao na proslavi organiziranoj povodom njegova stotog rođendana. Prema: Seymour Lubetzky, str. 421-429.

³ Custer, Benjamin A. Seymour Lubetzky. // *Journal of cataloging and classification* 12(January 1956), 5. Prema: Seymour Lubetzky, str. xii.

⁴ Crisis in the catalog. Prema: Seymour Lubetzky, str. 2-7.

ložna pitanja. U Kongresnoj se knjižnici našao u “srcu problema” rastuće krize katalogiziranja: pratio je pripreme za objavljivanje Autorskog kataloga (*Author Catalog*) i Predmetnog kataloga (*Subject Catalog*) Knjižnice, analizirao probleme reprodukcije Nacionalnoga skupnog kataloga (*National Union Catalog*) i proučavao internu upotrebu kataloga Knjižnice. Prvi mu je posao bio proučiti pravila za izradbu abecednog kataloga te izraditi zadatke i načela na kojima bi se temeljila preradba Kataložnih pravila Američkoga knjižničarskog društva (*A.L.A. Catalog Rules*) čije je privremeno izdanje objavljeno 1941. To razdoblje karakterizira Lubetzkyjevo intenzivno bavljenje teorijom kataloga i kataložnim pravilima.

Godine 1960. Lubetzky je napustio Kongresnu knjižnicu i vratio se na UCLA-u gdje je imenovan profesorom na novoosnovanoj Školi za bibliotekarstvo (School of Library Service at UCLA). Tijekom devet godina rada Lubetzky se pokazao kao vrstan učitelj za što je dobio više nagrada. Cilj koji je postavio pred svoj kolegij deskriptivne katalogizacije bio je “uliti u studente ne tradicionalno puko ovladavanje pravilima, već razumijevanje problema koji se nalaze u osnovi katalogiziranja.” Kolegij je bio posvećen katalogiziranju kao predmetu znanstvenog bavljenja i kao profesionalnoj vještini, s namjerom da se bibliotekari obrazuju kao praktičari, ali i kao stručnjaci koji će razmišljati i promovirati struku, posebno u odnosu na buduća kataložna pravila.⁵

Pretkraj tog razdoblja Lubetzky je napisao i svoje glavno djelo - *Načela katalogiziranja* koje je objavljeno 1969.

Nakon umirovljenja 1969. godine, Lubetzky se i dalje bavio pitanjima teorije kataloga i u više navrata sudjelovao na konferencijama posvećenim pitanjima preradbe anglo-američkih kataložnih pravila. Svoj je zadnji tekst *Promjenjivost ideologije i tehnologije u anglo-američkoj katalogizaciji od Panizzija i buduće preoblikovanje kataloga za naredno stoljeće*,⁶ koji je pod radnim naslovom *Katalogizacija u dvadesetom stoljeću: stoljeće izgubljenih vizija* nastajao 1990-ih godina, pročitao na simpoziju *Budućnost katalogiziranja: saznanja s Lubetzkyjeva simpozija*⁷ organiziranom povodom njegova stotog rođendana 18. travnja 1998. u Los Angelesu. Analizirajući stoljeće i pol anglo-američke kataložne tradicije i ukazujući na moguće buduće preradbe kataloga za novo stoljeće, Lubetzky je još jednom ustrajao na ocjeni da “inteligentnoj upotrebi naših kataložnih pravila šteti njihova katekistička priroda. Ona nalažu katalogizatoru što, kada i kako činiti u određenim slučajevima, a ne zašto. Da bi katalogizator s razmišljanjem i zainteres-

⁵ Seymour Lubetzky, str. xix-xx.

⁶ The vicissitudes of ideology and technology in Anglo-American cataloging since Panizzi and a prospective reformation of the catalog for the next century. Prema: Seymour Lubetzky, str. 421-429.

⁷ The future of cataloging : insights from the Lubetzky Symposium / ed. by Tschera Harkness Connell and Robert L. Maxwell. Chicago : American Library Association, 2000.

siranošću obavljao svoj posao, trebao bi točno razumjeti o čemu se radi. To bi se moglo lako postići uvodom kataložnim pravilima u kojem bi se objasnila važnost i ulogu kataloga, zadaci kojima valja udovoljiti i problemi koje povlače za sobom, a kataložna pravila izraditi tako da primijene te zadatke.”⁸

2. Temeljna načela katalogizacije

Temeljna načela katalogizacije naslov je predavanja što ga je Lubetzky održao 1960. na Skupu o preradi kataložnog pravilnika održanom na Sveučilištu McGill.⁹ To je doba kad je Lubetzky potpuno ovladao kompleksnim problemima vezanim uz načela katalogiziranja, strukturom kataložnog pravilnika i metodologijom njegove preradbe. Stoga se ovo relativno kratko predavanje može smatrati popisom temeljnih pitanja koje je potrebno postaviti prilikom preradbe kataložnog pravilnika. Ta su pitanja: (1) pristupa li se preradbi empirijski ili metodološki; (2) budući da su knjiga, ploča, film itd. samo mediji kojima se predstavlja autorovo djelo, je li katalog zapis knjižnične građe ili djela koje predstavlja ili obojega; (3) kako izabrati metodu kojom se udovoljava zadacima kataloga (treba li osnovna (tj. glavna) kataložna jedinica predstavljati publikaciju ili izdanje određenog djela jednog autora); (4) koja metoda treba upravljati izborom oblika autorova imena i naslova djela u odrednici osnovne kataložne jedinice kad takvih oblika ima više; i (5) kako odabrano ime i naslov unijeti u katalog, tj. kojim redoslijedom elemenata imena odnosno naziva i da li u obliku usklađenom s običajima zemlje iz koje autor potječe ili u obliku jezika kataloga?

Vrijeme koje je Lubetzky proveo u Kongresnoj knjižnici bilo je vrijeme u kojem je postavljao ova pitanja i odgovarao na njih.

2.1 Pravila za kataložni opis

Kao prvi zadatak u Kongresnoj knjižnici Lubetzky je izradio *Priručnik deskriptivne katalogizacije*¹⁰ koji je, međutim, kao pripremni nacrt ostao neobjavljen. U uvodu Lubetzky opisuje u čemu se ovaj priručnik razlikuje od drugog dijela Kataložnih pravila Američkoga knjižničarskog društva (*A.L.A. Catalog Rules*) koja su kao preliminarno američko drugo izdanje objavljena 1941. Ovdje Lubetzky jasno izražava svoj temeljni stav koji se u njegovim kasnijim tekstovima kataložnih pravila, bez obzira radi li se o kataložnom opisu ili izboru i obliku odrednica, samo nadograđivao. Razlika je, kaže, u filozofskom pristupu i metodo-

⁸ Ibid., str. 427-428.

⁹ Fundamentals of cataloging. Prema: Seymour Lubetzky, str. 199-205.

¹⁰ Manual of descriptive cataloging. Unpublished preliminary draft. Washington, D.C. : Library of Congress, 1943. U spomenici je otisnuto samo nekoliko stranica izvornika. Prema: Seymour Lubetzky, str. 40-45.

loškoj izvedbi: "Filozofski, razlika je između *formalizma* i *funkcionalizma*. Dok se naša vodeća pravila bave oblicima u kojima se treba izraditi opis knjige bez nastojanja da se ti oblici stave u odnos prema zadacima kojima trebaju poslužiti, ovaj se Priručnik ponajprije bavi zadacima opisa jedinice, a tek onda njegovim oblikom. Razlika u pristupu ima za posljedicu osnovnu razliku u procesu izrade kataložnog opisa. [...] Metodološki, učinjen je napor da se poveže građa i izrade poglavlja tako da se ukaže na temeljne oblike metode pri rješavanju određenih situacija."¹¹

U nastavku opisuje zadatke kataložnog opisa: opći su zadaci (1) opisati sadržaj i izvedbu knjige kako bi se pomoglo čitatelju u odabiru željene knjige i (2) identificirati određeno izdanje i otisak, ili čak primjerak knjige za istraživača i knjižnično osoblje kojima je ta informacija potrebna; posebni su zadaci opisati (1) naslov knjige, (2) izdanje, otisak ili, ponekad, primjerak knjige, (3) fizičku izvedbu knjige i (4) bibliografske odnose knjige. Što se tiče posljednjeg zadatka, Lubetzky smatra da pomanjkanje identifikacije veze između različitih otisaka istog izdanja predstavlja bibliografski i funkcionalni propust.¹² U ovoj se pojedinosti može pročitati početak kasnijeg Lubetzkyjeva nastojanja da se kataložnim opisom osigura sindetička (vezna) struktura kataloga, tj. okupljanje istoga što je osnovna funkcija kataloga.

Daljnju razradu ove teme možemo naći u tekstu *Analiza sadašnje prakse u izradi kataložnog opisa*¹³ što ga je Lubetzky napisao kao pripremu za rasprave koje su se vodile krajem 1943. između katalogizatora i administratora unutar Kongresne knjižnice. Tekst je objavljen 1946. kao Dodatak E *Studiji kataložnog opisa*¹⁴ kojom voditelj Odjela obrade izvještava ravnatelja Knjižnice o tome kako riješiti probleme kataložnog opisa koji su nastali zbog neprimjerenih kataložnih pravila. Lubetzkyju se pripisuje velik utjecaj pri izradi te Studije¹⁵ koja se smatra prekretnicom u povijesti anglo-američke katalogizacije zbog njezina sustavnog pristupa i naglaska na zadacima opisa koji, kada se utvrde, određuju elemente kataložnog opisa. Studija je poslužila za preradbu pravila za kataložni opis Kongresne knjižnice koja su objavljena 1949. pod naslovom *Descriptive Cataloging Rules*.

2.2 Kataložna pravila za izbor i oblik odrednice

Iste su godine, 1949., objavljena kataložna pravila za autorske i stvarne odrednice Američkoga knjižničarskog društva, *The A.L.A. Cataloguing Rules for*

¹¹ Ibid, str. 40.

¹² Ibid., str. 41-42.

¹³ Analysis of current descriptive cataloging practice. Tekst je objavljen kao: Appendix E of Studies of descriptive cataloging. Prema: Seymour Lubetzky, str. 50-54.

¹⁴ Ibid., str. 50.

¹⁵ Iz uvoda kataložnim pravilima. Prema: Seymour Lubetzky, str. 49.

Author and Title Entries. Nesklad između ova dva pravilnika koja su se trebala komplementarno koristiti u praksi, potaknuo je Odbor za politiku i istraživanje katalogizacije Razdjela za katalogizaciju i klasifikaciju Američkoga knjižničarskog društva da zatraži od ravnatelja Kongresne knjižnice detaljnu studiju koja bi po pristupu bila ista onoj koja je izrađena za kataložni opis. Taj je zadatak dobio Lubetzky. Nakon temeljite analize “zlatnog doba katalogizacije”, tj. Panizzijevih, Jewettovih i Cutterovih pravila, Lubetzky je izradio studiju *Kataložna pravila i načela: kritika Pravila za odrednice Američkoga knjižničarskog društva i prijedlog njihove preradbe*, koja je objavljena 1953.¹⁶

“Je li ovo pravilo potrebno?” naziv je prvog poglavlja kojim je Lubetzky svratio na sebe pažnju katalogizatora i izvan svoje zemlje. Pravila za odrednice, kaže Lubetzky, svakako impresioniraju velikim znanjem i prodornim razmišljanjem njegovih stvaratelja, međutim, “ne može se ostati ravnodušnim nad stalnim razmnožavanjem pravila, njihovoj sve većoj složenosti i zatamnivanju ciljeva i izvedbe pravila u cjelini. Stoga je neophodno upitati se: Jesu li sva ta pravila potrebna? Jesu li sve te složenosti neophodne? Postoji li temeljno pravilo koje našim pravilima daje jedinstvo i svrhu? [...] Je li ovo pravilo stavljeno u ispravan odnos prema drugim pravilima u pravilniku? Je li dosljedno po svrsi i načelu drugim pravilima? [...] Je li ovo razlikovanje potrebno? Doprinosi li ono svrhama kataloga? Hoće li pomoći bilo katalogizatoru bilo čitatelju?”¹⁷

Lubetzky se kritički osvrnuo na rješenja posebnih i općih pravila za postupke s jednim autorom, nejasan razlog razlikovanja ili važnosti razlikovanja za namjenu odrednica između djela dvaju ili više autora i “složenih djela” (tj. sadržajno samostalnih djela), nejasnu razliku između “sabranih djela” i “zbirki”, te problematična rješenja za posebne vrste djela, kao što su korespondencija, ekspedicije, umjetnička djela, kao npr. arhitektonski crteži itd. Lubetzky smatra da bi se ta posebna pravila u odnosu na opća trebala baviti posebnim uvjetima određene vrste građe, dakle, obratiti pažnju na posebne bibliografske uvjete, a ne na “posebnu vrstu” tih djela.¹⁸ U postojećim je pravilima isti pristup posebnoj vrsti autorstva – “udatim ženama”. I ovdje se zanemaruje činjenica da autor, bez obzira na spol, može promijeniti ime, te da treba postojati opće pravilo o promjeni imena, a ne samo rješenje za ovaj slučaj. Problematična su i rješenja za imena autora uz koja se javljaju počasne titule, plemićke titule, titule službe ili crkvene titule. Velik broj i vrsta posebnih, usporednih i istovrsnih pravila te njihova složenost, smatra

¹⁶ Cataloging rules and principles : a critique of the A. L. A. Rules for entry and a proposed design for their revision / prepared for the Board on Cataloging Policy and Research of the A. L. A. Division of Cataloging and Classification. Washington, D.C. : Library of Congress, Processing Department, 1953. Prema: Seymour Lubetzky, str. 78-139.

¹⁷ Ibid., str. 83 i 85.

¹⁸ Ibid., str. 89.

Lubetzky, neće dovesti do ujednačenosti koja je potrebna za kooperativnu katalogizaciju. Istim je analitičkim i kritičkim aparatom Lubetzky obradio problem korporativnog autorstva.

Postojećim kataložnim pravilima, zaključio je Lubetzky, nedostaju načela i struktura, pa je stoga potrebno izraditi pravila koja bi se temeljila na zadacima kataloga koje je prvi formulirao Charles A. Cutter u svojim pravilima 1876. Načela se izražavaju zadacima:

“Prvi je zadatak omogućiti korisniku kataloga da odmah ustanovi posjeduje li knjižnica željenu knjigu. Mnogi čitatelji i knjižnično osoblje neprestano pretražuju katalog i što se prije može pronaći ovaj podatak, to je katalog bolji. Drugi je zadatak pokazati korisniku kataloga, pod jednim oblikom autorova imena, koja djela posjeduje knjižnica od određenog autora, i koja izdanja ili prijevode određenog djela.”¹⁹

Lubetzky potanko razrađuje ovakve zadatke kataloga na primjerima izbora oblika autorske odrednice i ukazuje na načine kako se ovakvi, često suprotni zadaci, mogu pomiriti upućivanjem. Naglašava važnost odrednice glavne kataložne jedinice koja je, upotrebom jedinstvenoga kataložnog listića i njegovih umnoženih primjeraka za različite sporedne kataložne jedinice, potvrdila valjanost Cutterovih načela. Naime, ispod odrednice sporedne kataložne jedinice naći će se odmah odrednica glavne kataložne jedinice, npr., jedinstveni oblik autorova imena i stvarni naslov knjige što je logičniji i korisniji raspored nego da se ispod odrednice sporedne kataložne jedinice jedinice razvrstavaju po stvarnim naslovima knjiga.²⁰ Na taj će se način korisnika uvijek upućivati na onaj oblik autorova imena i naslova oko kojeg se okupljaju sva djela određenog autora i sva izdanja i prijevodi koje knjižnica posjeduje.

Danas, kada katalogizator, koristeći se računalnom tehnologijom u izradi kataloga, sve manje razmišlja u kontekstu glavnih i sporednih kataložnih jedinica i uputnica, i odrednice glavne kataložne jedinice u funkciji okupljanja može se činiti da analiziranje Lubetzkyjevih stavova ima samo povijesnu ili komparativnu vrijednost, na primjer, u odnosu na stavove Eve Verone koja se zalagala za drugačije definirane zadatke kataloga i kataložnih jedinica. Međutim, rasprave o potrebi zadržavanja koncepta odrednice glavne kataložne jedinice obilježile su teoriju katalogizacije dvadesetog stoljeća, a nastavljaju se i danas.²¹ Taj se koncept uvijek iznova preispitivao: pojavom jedinstvenoga kataložnog listića početkom dvadeset-

¹⁹ Ibid., str. 113.

²⁰ Ibid., str. 119-120.

²¹ Vidjeti, npr.: Carpenter, Michael. Main and added entries. // *The future of cataloging : insights from the Lubetzky Symposium* / ed. by Tschera Harkness Connell and Robert L. Maxwell. Chicago : American Library Association, 2000. Str. 60-71.

tog stoljeća, definiranjem strojno čitljivog zapisa za bibliografske podatke početkom 1960-ih, pojavom OPAC-a odnosno WebPAC-a 1980-ih odnosno 1990-ih godina, i, u posljednje vrijeme, intenzivnim bavljenjem autoriziranim podacima i njihovim funkcionalnim zadacima u integriranom informacijskom sustavu jedne knjižnice i u nacionalnim i međunarodnim skupnim katalozima, bilo fizičkim ili virtualnim. U svom posljednjem, već spomenutom članku o promjenjivosti ideologije i tehnologije Lubetzky ustraje na zalaganju za taj koncept. Korištenjem svojstva računala da pronađe određenu knjigu pomoću nekoliko elemenata iz glavnog naslova čini cijeli sklop problema oko upotrebe autorova imena nepotrebnim, kaže Lubetzky. Online katalog udovoljava time samo prvom zadatku kataloga: pomaže korisniku pronaći određenu knjigu. Krunski bi uspjeh u primjeni tehnologije u katalogiziranju bio udovoljiti drugom zadatku, tj. pokazati korisniku sva izdanja i sve prijevode koje knjižnica posjeduje od određenog djela i koja djela knjižnica posjeduje od određenog autora. Lubetzky sada čini još jedan korak dalje u odnosu na stavove iz 1953.: da bi se tome udovoljilo, potrebno je preispitati ulogu sporedne kataložne jedinice, podsjećajući na Panizzija koji je u svojim XCI pravilima (1841.) strogo propisao izradu jedne, tj. glavne kataložne jedinice s onoliko uputnica koliko nalažu bibliografski uvjeti. Prvo izdanje iz 1902., kao i kasnija izdanja anglo-američkih kataložnih pravila to su zanemarila, pa se Lubetzky pita nije li to bila pogrešna odluka koju će se slijediti i u pravilima idućeg stoljeća i koja proizlazi iz moguće pogrešne interpretacije Panizzijeve ideologije i nacrtata kataloga. Već Panizzi, podsjeća Lubetzky, nije smatrao knjigu zasebnim entitetom, već izdanjem ili prijevodom određenoga djela i, prema tome, ona se treba integrirati u katalog i prikazati zajedno sa svim drugim izdanjima i prijevodima djela koje knjižnica posjeduje. A to je svrha glavne kataložne jedinice. Upotreba sporedne kataložne jedinice, npr., za stvarni naslov, potkopala bi svrhu glavne kataložne jedinice jer bi korisnik, potraživši u katalogu knjigu pod stvarnim naslovom, dobio odgovor da knjižnica posjeduje ili ne posjeduje tu knjigu, ali ne bi saznao ima li neko drugo izdanje toga djela koje bi čak i bolje moglo poslužiti korisnikovim potrebama. Stoga Lubetzky zaključuje da bi anglo-američka kataložna pravila trebala napustiti takvu praksu.²²

No, vratimo se u pedesete godine. Godine 1955. Lubetzkyju je dodijeljena najprestižnija nagrada Američkoga knjižničarskog društva - Nagrada Margaret Mann, "za njegove učene analize i kritike koje su potakle i duboko utjecale na preradbu kataložnih pravila i koje vode knjižničnu profesiju jasnim načelima kao osnovi za buduću kataložnu politiku."²³ Iduće je godine Lubetzky bio imenovan urednikom Odbora za preradbu kataložnog pravilnika (*Catalog Code Revision*

²² Seymour Lubetzky, str. 426-427.

²³ Custer, Benjamin A. Seymour Lubetzky. // *Journal of cataloging and classification* 12(January 1956), 7. Prema: Seymour Lubetzky, str. xvi.

Committee) o čijem je radu napisao članak 1959. pod naslovom *Rad na preradbi Pravila Američkoga knjižničarskog društva*.²⁴ Bitna je karakteristika predložene preradbe, piše Lubetzky, izjava o zadacima kataloga i metodama i načelima kojima se tim zadacima treba udovoljiti. Metoda se iskazuje u upotrebi nekoliko vrsta kataložnih jedinica, a to su glavna i sporedna kataložna jedinica i uputnica, čiji su zadaci točno definirani: "Zadatak je glavne kataložne jedinice identificirati određenog autora jednim određenim imenom i određeno djelo jednim određenim naslovom, tako da djela jednog autora i izdanja jednog djela budu pronađena zajedno u katalogu. A zadatak je sporednih kataložnih jedinica i uputnica olakšati smještaj djela ili određenog izdanja koja bi se mogla tražiti pod drugim imenom autora ili drugim naslovom, i voditi korisnika glavnoj kataložnoj jedinici gdje će moći pronaći različita izdanja i prijevode djela, kao i druga djela tog autora."²⁵

Kataložni pravilnik: autorske i stvarne odrednice Američko je knjižničarsko društvo objavilo 1960. godine i taj nacrt u potpunosti slijedi Lubetzkyjeve stavove predstavljajući "dobro oblikovanu teoriju i metodologiju katalogiziranja, sustavnu analizu različitih aspekata problema i dosljedna načela i pravila oblikovana tako da tvore djelotvoran i pouzdan vodič građi u knjižnici."²⁶ U ovom je izdanju nacrt objavljen i komentar Paula Dunkina, profesora sa Sveučilišta Rutgers, što je tekst vrijedan sam po sebi. U njemu on objašnjava odnos Cutterovih i ovdje iznesenih načela, upozorava na preciznost terminologije u odnosu na riječi koje su kod Cuttera zamagljene - knjiga, izdanje i djelo, i dosljedno provedeno načelo "literarne jedinice" koje je metodološki izraženo glavnom kataložnom jedinicom, te odnos prema pogodnosti za korisnika kataloga pri definiranju kataložnih pravila.

Zadaci kataloga, funkcije i načela utvrđeni u *Radu na preradbi Pravila Američkoga knjižničarskog društva* preuzeti su kao radni materijal za rasprave koje su se vodile 1961. u Parizu na Međunarodnoj konferenciji o kataložnim načelima, a koje je Lubetzky kao predstavnik američke kataložne tradicije zastupao u prilogu raspravi o zadatku glavne kataložne jedinice - *Zadatak glavne kataložne jedinice u abecednom katalogu: jedan pristup*.²⁷ Po ovom je tekstu Lubetzky možda i najpoznatiji hrvatskim katalogizatorima. Sugovornica mu je bila Eva Verona koja je branila stav da glavna kataložna jedinica treba zastupati određenog autora pod određenim imenom, a u odnosu na naslov anonimnih prijevoda, treba zastupati stvarni naslov, a ne "jedan određeni naslov" kako je tražio Lubetzky. Zahtjev da u ovom bibliografskom uvjetu glavna kataložna jedinica zastupa bibliografsku a ne literarnu jedinicu, Verona nalazi u izdavačkoj produkciji sve većeg broja određenih vrsta djela koje knjižnice nabavljaju, promjeni strukture korisnika i njihovih

²⁴ The current revision of ALA rules. Prema: Seymour Lubetzky, str. 190.

²⁵ Ibid., str. 194.

²⁶ Code of cataloging rules : author and title entry. Prema: Seymour Lubetzky, str. 209.

²⁷ The function of the main entry in the alphabetical catalogue : one approach. Prema: Seymour Lubetzky, str. 231.

zahtjeva prema katalogu. Zastupanje "jednog određenog naslova", tj. jedinstvenoga stvarnog naslova, preuzet će sporedna kataložna jedinica.²⁸

Verona je svojim zalaganjem na Konferenciji postigla da se preoblikuju dva zadatka kataloga kako ih je izložio Lubetzky. Drugi zadatak - koji treba odgovoriti na pitanje koja djela određenog autora, te koja izdanja ili prijevode određenog djela posjeduje knjižnica, Verona je razlučila u dva, koja su tako i definirana (2a i 2b) u Načelima katalogiziranja. U anotiranom izdanju ovih načela objavljenom 1971. Verona piše da je "u vrijeme Međunarodne konferencije o kataložnim načelima takvo mišljenje još uvijek prevladavalo kod većine delegata, ali je otada uglavnom napušteno jer nije u skladu s temeljnom prirodom zadataka opisanih u odjeljku 2.2."²⁹ Lubetzky je, međutim, stav o broju zadataka kataloga promijenio tek 1977. u svom predavanju pod nazivom *Tradicionalni ideali katalogiziranja i nova preradba*.³⁰ Pozivajući se na Cutterove zadatke kataloga i strukturu kataloga koja se postiže integracijom jedinica, Lubetzky ih interpretira kao tri zadatka plus jedan: "Ovakav oblik integracije jedinica trebao je pružiti katalogu svojstvo bibliografskog krajolika koji odmah otkriva istraživaču koji su autori zastupljeni u knjižničnom fondu, koja djela pojedinog autora posjeduje knjižnica, koja izdanja i koje prijevode određenog djela knjižnica posjeduje i, konačno, odnos pojedinog djela prema drugim djelima u knjižnici."³¹

Četvrti se zadatak može prepoznati kao zadatak navigiranja među izrazima i manifestacijama djela kako to opisuje IFLA-in model *Funkcionalni zadaci bibliografskih zapisa*, a omogućuje online katalog implementiran u mrežnom okruženju. Ujedno, taj je zadatak kao četvrti zadatak kataloga opisala Elaine Svenonius u svojoj knjizi *Intelektualne osnove organizacije informacija*,³² odakle je preuzet u nacrt Međunarodnih kataložnih načela prihvaćenih na prvom IFLA-inom sastanku stručnjaka o međunarodnom kataložnom pravilniku održanom u Frankfurtu 2003.³³

²⁸ Djela čija su različita izdanja poznatija po naslovima pod kojima su objavljena. Vidjeti: Verona, Eva. The functions of the main entry in the alphabetical catalogue : a second approach. // International Conference on Cataloguing Principles, Paris, 9th - 18th October, 1961 : report. London : Clive Bingley, 1963. Str. 145-157.

²⁹ Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961. Annotated ed. with commentary and examples by Eva Verona assisted by Franz Georg Kaltwasser, P. R. Lewis, Roger Pierrot. London : IFLA Committee on Cataloguing, 1971. Str. 7.

³⁰ The traditional ideals of cataloguing and the new revision. Prema: Seymour Lubetzky, str. 380-403.

³¹ Ibid., str. 389.

³² Svenonius, Elaine. Intellectual foundation of information organization. Cambridge, Mass. ; London : The MIT Press, 2000.

³³ Statement of international cataloguing principles : draft approved by the IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, 1st, Frankfurt, Germany, 2003.

2.3 Kritika Anglo-američkih kataložnih pravila

Godine 1962., kada je već dvije godine predavao na UCLA-i, Lubetzky je dao ostavku na mjesto urednika Odbora za preradbu kataložnog pravilnika. Rad na preradbi naišao je na poteškoće. Ekonomska i politička stvarnost smanjili su entuzijazam potaknut objavljivanjem *Kataložnih pravila i načela*, definiranjem zadataka kataloga i načela koja su kasnije ugrađena u Pariška načela. Ravnatelj knjižnica s nepovjerenjem su gledali na rad Odbora, vjerujući da je novorazvijeni pravilnik suviše radikalno u odnosu na prošlost, da je luksuz kojeg bi bilo preskupo implementirati. Zahtijevali su promjene i kompromise koji su konačno ugrađeni u pravilnik. Lubetzky, kao čovjek načela, nije mogao prihvatiti odgovornost za nešto što je smatrao povratkom na staro.³⁴ Još je tijekom rada u Odboru, suočen s kritikama na račun preradbe kataložnog pravilnika, godine 1961. napisao svoj odgovor kritičarima pod naslovom *Dim nad preradbom*³⁵ čije završne rečenice jasno izražavaju njegovu brigu o budućnosti pravilnika i kataloga: "U cijelom se svijetu radi na preradbi kataložnih pravila. Imali samo važnu ulogu u tom pokretu i naš se rad već odražava u novim pravilnicima koji se javljaju u različitim zemljama. Ako se povučemo od zadatka koja pred nas postavlja preradba, proigrat ćemo ne samo budućnost naših kataloga, već i naš nacionalni profesionalni ugled."³⁶

Što je Lubetzky zamjerao *Anglo-američkim kataložnim pravilima*? U više je navrata analitički pisao o nedostacima i o ulozi koju nova tehnologija ima pri izradi kataloga, a koja se odražava u kataložnim pravilima. Na radionici održanoj 1967. na Sveučilištu Britanske Kolumbije u Vancouveru o *Anglo-američkim kataložnim pravilima* (AACR1) objavljenim iste godine, Lubetzky je upozorio da nova struktura pravilnika, premda se osniva na autorstvu djela utjelovljenog u publikaciji, a ne kao stari pravilnik Američkoga knjižničarskog društva na vrsti i obliku publikacije, sadrži iznimke upravo u tom smislu. Prema tako zacrtanom načelu, nova pravila za izbor odrednice ne rješavaju izbor odrednica za određene vrste djela, npr., rječnike, spomenice, zbirke, serijske publikacije, zakone, međudržavne ugovore itd., već propisuju posebna pravila koja, naročito u posljednje navedenim primjerima, predstavljaju neskladan anakronizam. Mnogi su se nadali, nastavlja Lubetzky, da će se takvi postupci ukinuti preradbom, ali su oni zadržani kao ustupak silama tradicije i *statusa quo*. Isti komentar vrijedi i za izbor oblika odrednice u drugom poglavlju, pri čemu upozorava da neke odluke odstupaju od Pariških načela i da je posve jasno da se britanske kolege s time ne mogu složiti. Najveća je Lubetzkyjeva primjedba, međutim, što Pravila čak uopće ne spominju zadatke kataloga, premda se na njima temelje i premda je to najvažnije razlikovno

³⁴ Seymour Lubetzky, str. xix.

³⁵ Smoke over revision. Prema: Seymour Lubetzky, str. 221-227.

³⁶ Ibid., str. 227.

svojestvo u odnosu na prethodne pravilnike. Unatoč spomenutim odstupanjima od načela, Lubetzky smatra da će logična struktura i načela na kojima se osniva učiniti *Anglo-američka kataložna pravila* jasnijim, razumljivijim i djelotvornijim pomagalom za katalogizatora, a katalog koji će na temelju tih pravila biti izrađen shvatljiviji i odgovorniji vodič koji će pomoći korisniku pronaći knjižničku građu.³⁷

Na konferenciji održanoj u Tallahasseeu na Floridi 1979. povodom objavljivanja drugog izdanja AACR-a Lubetzky je bio ponovno pozvan da iznese svoje mišljenje. Naslov rada bio je *Temelji bibliografskog katalogiziranja i AACR2*.³⁸ Ovaj je puta ocjena bila još oštija: AACR2 odstupa od tradicije anglo-američke prakse čak više nego prvo izdanje. AACR2 se ambivalentno postavlja prema odrednici glavne kataložne jedinice nudeći nove pojmove kao što je stvarna odrednica jedinstvene kataložne jedinice (*title unit entry*) i pristupnice, od kojih autorska odrednica može poslužiti kao odrednica glavne kataložne jedinice. Mišljenja se koncept autorstva, pri čemu je autor definiran kao individualni autor čime se napušta koncept korporativnog autorstva, ali ne u odrednici glavne kataložne jedinice koja se izrađuje za korporativna tijela određene kategorije djela. I treće, neadekvatnost definiranja pojma "autor" općenito i napuštanje dominantnog načela korporativnog autorstva negativno utječu na postupanje sa serijskim publikacijama: nesposobnost da se prepozna da su serijske publikacije i neomeđena djela često podložna promjeni autorstva i da ih je stoga potrebno u tim slučajevima unositi pod stvarnim naslovom: "Novi pravilnik, kao bilo koji pravilnik, ima dva različita aspekta. Tehnički, odražavajući umijeće svojih urednika, AACR2 je hvale vrijedan. Ideološki, odražavajući suprotna mišljenja različitih članova odbora za preradbu kataložnog pravilnika koji su bili odgovorni za određivanje njegova smjera, ciljeva i načela, AACR2 predstavlja pokušaj kompromisa između divergentnih stajališta i ideja, i političkih, tehnoloških i ideoloških ciljeva, ali kompromisa koji je nepristupačan koherentnoj ideologiji zasnovanoj na zdravom katalogu izrađenom da služi korisnicima knjižnice."³⁹

2.4 Ideologija i tehnologija u katalogiziranju⁴⁰

Stav o važnosti ideologije i tehnologije pri stvaranju kataložnih sustava Lubetzky je najbolje izrazio rečenicom: "Vjerujem da je ideologija temeljna za obli-

³⁷ Background and underlying principles. Prema: Seymour Lubetzky, str. 245-253.

³⁸ The fundamentals of bibliographic cataloging and AACR2. Prema: Seymour Lubetzky, str. 369-378.

³⁹ Ibid., str. 377.

⁴⁰ Ideology and technology in cataloging naslov je poglavlja Lubetzkyjeva članka Ideology of bibliographic control : progress and retrogression. Prema: Seymour Lubetzky, str. 349.

kovanje, evaluaciju i progresivno poboljšanje bilo kojeg kataložnog sustava.”⁴¹ Sustavan je pak odgovor na pitanja zadataka abecednog kataloga, problema i načela katalogiziranja, organizacije kataloga, mogućnosti automatizacije kataloga i bibliografskih dimenzija u kontroli informacija njegovo djelo *Načela katalogiziranja. Završni izvještaj. Faza I: Deskriptivna katalogizacija*.⁴² Objavila ga je 1969. Škola za bibliotekarstvo pri UCLA-i ubrzo nakon njegova umirovljenja u obliku strojopisnog autografa. Za *Načela katalogiziranja* E. Svenonius i D. McGarry kažu da su “najčišći Lubetzky. Sam je to smatrao svojim najboljim djelom i, zaista, malo je djela knjižnične literature koja se čitaju s takvim užitkom. [...] Jezik ovog djela jasan je i istodobno retoričan: svaka je riječ promišljena; priče i slike upotrebljavaju se kako bi pojačale glavne ideje. Razmišljanje je snažno, djelomično promišljanje ranijih doktrina, djelomično nagađanja o automatiziranoj budućnosti kataloga. Pregled se iznosi na visokoj razini općenitosti, pružajući jamstvo za upotrebu riječi *načela*.”⁴³

O utjecaju tehnologije na katalogiziranje Lubetzky piše u četvrtom i petom poglavlju: to su stavovi koji i danas svojim promišljanjem imaju istu težinu. Nerijetko automatizaciju knjižničnog poslovanja prati mišljenje da će automatizacija i tehnologija riješiti pojedinačne kataložne probleme ili općenito metodologiju rada. Praktičar i teoretičar, Lubetzky je to predvidio na samom početku razvoja automatizacije katalogizacije: “djelotvornost i vrijednost rezultata automatizacije u svojoj će konačnici ovisiti o ispravnosti i kvaliteti unesenih kataložnih podataka, a nemaran ili kvalitetno loš unos poništiti većinu obećanja automatizacije. Očekivanja koja stavljamo pred automatizaciju značajno će uvećati važnost dobro promišljene metodologije katalogiziranja i zdrava kataložna načela i praksa.”⁴⁴

Lubetzky upozorava da je sam proces katalogiziranja, premda se koriste vrpce sa strojno čitljivim zapisima Kongresne i drugih knjižnica, ostao netaknut automatizacijom kataloga. Pri tome on misli na utvrđivanje glavne i sporednih kataložnih jedinica, sadržaj i oblik kataložnih jedinica, metode pri utvrđivanju autora, djela ili predmeta, metode koje se koriste pri stvaranju odnosa između autora, djela i predmeta itd.: “Kako bi se sustavno pristupilo tom pitanju, čini se da je potrebno početi s preispitivanjem tradicionalnih ciljeva kataloga u svjetlu sada dostupnih mogućnosti računala – vidjeti jesu li svi ti ciljevi u novim okolnostima još uvijek valjani i je li kojeg od njih potrebno izostaviti, preoblikovati ili dodati. Dalje se čini potrebnim preispitati probleme koje predstavlja građa koja se katalogizi-

⁴¹ Ibid., str. 345.

⁴² Principles of cataloging : final report. Phase I : Descriptive cataloging. Los Angeles : Institute of Library Research, University of California, 1969. Cjelovito djelo objavljeno je u: Seymour Lubetzky, str. 255-341.

⁴³ Ibid., str. 255.

⁴⁴ Ibid., str. 321.

ra u svjetlu ponovno ispitanih ciljeva. I na kraju, vodeći računa o ciljevima i problemima, svaka pojedina tradicionalna metoda propisana važećim kataložnim pravilima mogla bi se ponovno procijeniti u svjetlu mogućnosti računala i promijeniti ili preoblikovati kako se smatra poželjnim.”⁴⁵

Završetak petog, ujedno zadnjeg, poglavlja pod naslovom *Bibliografske dimenzije u kontroli informacija*,⁴⁶ a koje je Lubetzky napisao zajedno s Robertom M. Hayesom, tadašnjim direktorom Instituta za bibliotečno istraživanje UCLA-e (Institute of Library Research, University of California), može se smatrati i Lubetzkyjevom porukom za budućnost: “‘Informacija’ pronađena u knjižničnoj građi nije u obliku gruda samorodnog zlata koje se mogu skupljati, razvrstavati ili imenovati u izolaciji. Ona je, prije svega, dio kolektivnog djela i misli ljudi i dio tkanja određenih djela u kojima je pronađena. Stoga je primjereno da se pri organiziranju te informacije vodi računa o autorima koji su je stvorili, određenim djelima čiji su organski dio i građi u kojoj su ta djela utjelovljena. Može se reći da autori, djela i građa kao cjelina predstavljaju odlučujuće dimenzije informacije koju nalazimo u bibliografskim izvorima.”⁴⁷

Daljnju razradu teme ideologija i tehnologija u katalogiziranju nalazimo u Lubetzkyjevu predavanju na konferenciji što ju je 1977. organizirao Razdjel informacijskih znanosti i automatizacije Američkoga knjižničarskog društva pod naslovom *Priroda i budućnost kataloga*. Konferencija je bila organizirana povodom rada na preradbi AACR-a, pa je naslov Lubetzkyjeva rada bio *Tradicionalni ideali katalogiziranja i nova preradba*.⁴⁸

Na toj je konferenciji Michael Gorman održao svoje, za to doba, revolucionarno predavanje o modelu računalnog kataloga koji se osniva na višerazinskom, višedimenzionalnom strojno čitljivom zapisu u kojem se jedinica građe opisuje pomoću povezanih informacijskih paketa. Te pakete čine imena osoba, nazivi korporativnih tijela, naslovi djela, predmetnice i materijalni opisi jedinica.⁴⁹ Od koncepta glavne kataložne jedinice, smatrao je Gorman, preostao je definirani standardni način navođenja imena za pojedinu osobu, naziva za korporativno tijelo i naslova za pojedino djelo.⁵⁰ Lubetzkyjevo zalaganje za koncept glavne kataložne jedinice uz koji su vezani i problemi redanja u ispisu podataka (uvrštavanje)

⁴⁵ Ibid., str. 323.

⁴⁶ Bibliographic dimensions in information control, *ibid.*, str. 325-341.

⁴⁷ Ibid., str. 334.

⁴⁸ The traditional ideals of cataloging and the new revision. Prema: Seymour Lubetzky, str. 380-403.

⁴⁹ Gorman, Michael. Cataloging and the new technologies. // The nature and future of the catalog : proceedings of the ALA's Information Science and Automation Division's 1975 and 1977 Institutes on Cataloging / ed. by J. Freedman and S. Michael Malinconico. Phoenix, Az. : Oryx Press, 1979. Str. 128-129.

⁵⁰ Ibid., str. 130.

i koncept ISBD-a kao takvog, stavlja ga u poziciju da iznova zazove ideale tradicije nasuprot Gormanovim radikalnim stavovima. Diskusija objavljena na kraju teksta predavanja pokazuje, međutim, da rascjep u kontinuitetu ideologije u katalogiziranju zapravo ne postoji. Da se realizira vrsta kataloga koju Gorman opisuje, smatrao je Lubetzky, za razliku od one koja još uvijek prevladava i koju on opisuje, potrebno je vrijeme i tehnološki napredak.⁵¹ Na pitanje nepoznatog govornika bi li bilo potrebno i dalje brinuti o odrednici glavne kataložne jedinice ako u nekoj dalekoj budućnosti knjižnice zatvore kataloge na listićima, Lubetzky je odgovorio: “[...] posve mi je svejedno koju metodu upotrebljavamo da postignemo cilj; važno mi je što je cilj. [...] Dokle god dobijete što smatram da trebate dobiti, slažem se. A posebno ako se koristite računalom, metode kojima ćete postići taj cilj bit će različite. Stvar je u tome da će cilj biti ostvaren. Govorite o tome da uz pomoć višestrukih pristupnica možemo sve ostvariti. Mislim da se izraz *višestruke pristupnice* upotrebljava za nešto što ne postoji. Nema ništa novoga; oduvijek smo imali višestruke pristupnice. Uputnice i sporedne kataložne jedinice bile su višestruke pristupnice. Nije ih bilo onoliko koliko ih računalo omogućuje; sada ih možemo imati više; ali mi se čini da to podrazumijeva da želite doseći određenu točku koju vam računalo daje. Ali za mene, katalog vam treba dati više nego što ga pitate. [...] Na pitanje posjeduje li knjižnica upravo *Farewell Address* odgovor dobrog računala nije binarni odgovor da ili ne, već on mora kazati korisniku posjeduje li knjižnica *Farewell Address* u određenom broju izdanja i prijevoda, te prikazati sve alternativne oblike među kojima on može birati. Dakle, to nije samo pristupnica, to je znatno više. Ako pod *pristupnicom* podrazumijevate situaciju u kojoj tražite *Farewell Address* i dobijete sve što vam daje glavna kataložna jedinica, onda je to u redu, zadovoljan sam time. Ako nije to, onda ne zadovoljava svoju svrhu.”⁵²

3. Kompleks korporativnih odrednica

U II. poglavlju *Kataložnih pravila i načela* pod naslovom *Korporativni kompleks* Lubetzky je sustavno proanalizirao anglo-američka kataložna pravila i stavove svjetskih teoretičara o korporativnim odrednicama, dok je u trećem poglavlju, *Oblikovanje pravilnika*, iznio svoje viđenje njihova rješenja. To je njegov drugi tekst na tu temu. Prvi je napisao 1951. pod naslovom *Katalogiziranje publikacija korporativnih autora*⁵³ kao odgovor na prijedlog Mortimera Taubea, tadašnjeg voditelja Projekta za znanost i tehnologiju Kongresne knjižnice, kako pojednostavniti i ujednačiti kataložna pravila za korporativne odrednice. Taube, koji se

⁵¹ Seymour Lubetzky, str. 398 i 400.

⁵² Ibid., str. 402-403.

⁵³ The cataloging of publications of corporate authors. Prema: Seymour Lubetzky, str. 58-73.

tada bavio dizajniranjem online sustava za pronalaženje pomoću Booleovih operatora i post-koordiniranim indeksiranjem, predložio je da se publikacije korporativnih autora trebaju unositi pod nazivom tijela, proširenog, prema potrebi, ustanovljenim općim podjelama. Taube se također zalagao za ujednačavanje predmetnih i deskriptivnih načela.⁵⁴

U spomenutom trećem poglavlju Lubetzky iznosi svojstva djela korporativnih tijela zbog kojih ova zahtijevaju posebnu pažnju. Potrebno je odgovoriti na pitanja:

(1) ako je izvještaj ili izjavu nekog tijela priredila osoba, unosi li se publikacija pod imenom te osobe ili pod nazivom korporativnog tijela;

(2) pod kojim se oblikom naziva unosi korporativno tijelo: pod službenim ili onim koji se javlja na publikaciji; kako postupati s generičkim nazivima; da li odabrati izvorni naziv ili prijevod naziva; kako postupati s nazivima međunarodnih tijela;

(3) dug životni ciklus korporativnih tijela uzrokuje strukturne i organizacijske, pa time i promjene naziva; kako postupiti u tom slučaju;

(4) kako odrediti podređeno tijelo i način njegova unosa;

(5) kako postupiti s neformalnim udruženjima građana koja djeluju korporativno, ali bez identificiranog naziva.

Zbog složenih problema i neadekvatnih kataložnih pravila neke knjižnice postupaju s tim publikacijama kao s anonimnima, komentira Lubetzky. Međutim, time one žrtvuju interes svojih korisnika, one "odbacuju kompas u divljini zbog prepreka na koje nailaze."⁵⁵

Pišući o nazivu korporativnog tijela i korporativnoj odrednici u *Načelima katalogiziranja*,⁵⁶ Lubetzky objašnjava sličnosti i razlike između individualnih imena i korporativnih naziva. Razlika je u tretmanu promjena imena odnosno naziva: dok osoba koja promijeni svoje ime ostaje ista pa se sva djela trebaju unositi pod njegovim odnosno njezinim posljednjim imenom, korporativno tijelo u svom životnom ciklusu prolazi kroz stalne promjene identiteta, pa je najbolje unijeti djela takvih tijela odvojeno pod nazivom pod kojim objavljuju, s napomenama koje povezuju različite nazive. Što se tiče podređenih korporativnih tijela, pri čemu treba voditi računa i o promjeni naziva, najbolje je unijeti takva tijela pod nazivom nadređenog tijela, osim u slučajevima kada bi takav postupak unio nejasnoće, kao u slučaju većeg broja sličnih naziva podređenih tijela.

U kritici drugog izdanja Anglo-američkih kataložnih pravila, Lubetzky posebno naglašava da je neprihvatljivo isključiti korporativno autorstvo iz pojma au-

⁵⁴ Ibid., str. 57-58.

⁵⁵ Cataloging rules and principles. Prema: Seymour Lubetzky, str. 129.

⁵⁶ Principles of cataloging. Prema: Seymour Lubetzky, str. 307-310.

torstva: "Stvaralaštvo je jednako primjenljivo na individualna kao i na korporativna tijela i zahtijeva jednaki tretman osoba kao i korporativnih tijela kao autora."⁵⁷

4. Učitelj Seymour Lubetzky: umjesto zaključka

Prema objavljenoj Lubetzkyjevoj bibliografiji, samo je jedan njegov članak posvećen podučavanju katalogizaciji – *O podučavanju katalogizaciji*.⁵⁸ Unatoč tomu, gotovo svaki njegov rad, koji je metodološki napisan tako da analitički, komparativno i povijesno razrađuje temu, predstavlja sam za sebe školu katalogiziranja i teorije kataloga.

Lubetzky je uočio da je praksa katalogiziranja u knjižnici nužno uvjetovana kataložnim pravilnikom te da se od katalogizatora očekuje da zna *što* su pravila i *kako* se trebaju primijeniti. Od katalogizatora se ne očekuje da kataložna pravila procjenjuje ili poboljšava. Stoga se u bibliotekarskim školama naglasak stavlja na pravila a ne na probleme katalogiziranja, ozakonjenoj praksi a ne na posljedice koje iz toga mogu proizaći. Profesionalni bibliotekar, upozorio je Lubetzky, mora biti svjestan da kataložna pravila ne pružaju gotove odgovore na sva pitanja, da ih različiti katalogizatori mogu različito interpretirati i primijeniti u određenoj situaciji, da se kataložna pravila vremenom mijenjaju i da se katalog i bibliografije koje se u nekoj knjižnici izrađuju osnivaju na različitim pravilima. Stoga puko poznavanje važećega kataložnog pravilnika u danom vremenu nužno ograničava studenta u njegovu profesionalnom razvoju, doprinosu knjižnici u kojoj radi i potencijalnom doprinosu umijeću njegove profesije. Škola za bibliotekarstvo kojoj je cilj "ne odgajati praktičare već i mislioce i kritičare umijeća, ne sljedbenike već i vođe profesije – bibliotekare koji neće samo nastavljati već će i unapređivati umijeće profesije – u takvoj je školi valjano tretirati predmet katalogiziranja ne kao rutinu zacrtanu određenim pravilima, već kao problem u oblikovanju metodološkog sustava kako bi se korisnicima olakšalo korištenje knjižnične građe."⁵⁹

Michael Carpenter, Lubetzkyjev učenik i teoretičar kataloga, upravo je tako bio podučavan. Opisujući svoje iskustvo tijekom studija na UCLA-i zaključuje: "... povratak Lubetzkyjevu načinu podučavanja čini se opravdanim ako katalogizacija kao disciplina unutar bibliotekarstva treba opstati."⁶⁰

⁵⁷ Fundamentals of bibliographic cataloging and AACR2. Prema: Seymour Lubetzky, str. 374-375.

⁵⁸ On teaching cataloging. Prema: Seymour Lubetzky, str. 240-242.

⁵⁹ Ibid., str. 241-242.

⁶⁰ Carpenter, Michael. Seymour Lubetzky as a teacher of cataloging. // Cataloging & classification quarterly 25, 2-3(1998), 188.

LITERATURA

Carpenter, Michael. Main and added entries. // The future of cataloging : insights from the Lubetzky Simposium / ed. by Tschera Harkness Connell and Robert L. Maxwell. Chicago : American Library Association, 2000. Str. 60-71.

Carpenter, Michael. Seymour Lubetzky as a teacher of cataloging. // Cataloging & classification quarterly 25, 2-3(1998), 181-190.

The future of cataloging : insights from the Lubetzky Simposium / ed. by Tschera Harkness Connell and Robert L. Maxwell. Chicago : American Library Association, 2000.

Gorman, Michael. Cataloging and the new technologies. // The nature and future of the catalog : proceedings of the ALA's Information Science and Automation Division's 1975 and 1977 Institutes on Cataloging / ed. by J. Freedman and S. Michael Malinconico. Phoenix, Az. : Oryx Press, 1979. Str. 137-152.

Seymour Lubetzky : writings on the classical art of cataloging / compiled and edited by Elaine Svenonius, Dorothy McGarry. Englewood, Co : Libraries Unlimited, 2001.

Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961. Annotated ed. with commentary and examples by Eva Verona assisted by Franz Georg Kaltwasser, P. R. Lewis, Roger Pierrot. London : IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

Svenonius, Elaine. Intellectual foundation of information organization. Cambridge, Mass. ; London : The MIT Press, 2000.

Verona, Eva. The functions of the main entry in the alphabetical catalogue : a second approach. // International Conference on Cataloguing Principles, Paris, 9th - 18th October, 1961 : report. London : Clive Bingley, 1963. Str. 145-157.